EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 2.6.2021.
COM(2021) 528 final

KOMUNIKACIJA KOMISIJE

Ažurirano izvješće o pojačanom nadzoru – Grčka, lipanj 2021.

{SWD(2021) 528 final}

KONTEKST

Gospodarska kretanja i politike u Grčkoj prate se u okviru europskog semestra za koordinaciju ekonomskih politika i u okviru pojačanog nadzora u skladu s člancima 2. i 3. Uredbe (EU) br. 472/2013 ([1]). Primjenom pojačanog nadzora nad Grčkom ([2]) potvrđuje se da Grčka treba nastaviti s provedbom mjera za uklanjanje uzroka ili potencijalnih uzroka gospodarskih i financijskih poteškoća i provoditi strukturne reforme radi potpore snažnom i održivom gospodarskom rastu.

Pojačani nadzor pruža sveobuhvatan okvir za praćenje gospodarskih kretanja i provedbu politika koje su potrebne da bi se zajamčio održiv gospodarski oporavak. Omogućuje redovito ocjenjivanje najnovijih gospodarskih i financijskih kretanja u Grčkoj te praćenje uvjeta financiranja državnog duga i ažuriranje analize održivosti duga. Pojačani nadzor ujedno je okvir za ocjenjivanje opće obveze prema Euroskupini koju je Grčka preuzela 22. lipnja 2018. radi nastavka i dovršetka reformi donesenih u okviru programa Europskog stabilizacijskog mehanizma i zaštite ciljeva važnih reformi koje su donesene u okviru programâ financijske pomoći. U tom kontekstu pojačani nadzor obuhvaća praćenje provedbe posebnih obveza za dovršetak ključnih strukturnih reformi započetih u okviru programa do dogovorenih rokova do sredine 2022. Te su strukturne reforme započete u šest ključnih područja: i. fiskalne i fiskalno-strukturne politike, ii. socijalna skrb, iii. financijska stabilnost, iv. tržište rada i proizvoda, v. Grčko društvo za imovinu i udjele te privatizacija i vi. modernizacija javne uprave ([3]).

Ovo je deseto izvješće o pojačanom nadzoru za Grčku. Izdaje se zajedno s detaljnim preispitivanjem makroekonomskih neravnoteža i preporukama za Grčku u okviru europskog semestra u kojima se ocjenjuje Program stabilnosti Grčke za 2021. Temelji se na nalazima misije obavljene na daljinu od 20. do 21. travnja 2021. i redovitom dijalogu s nadležnim tijelima. Misiju je vodila Europska komisija u suradnji s Europskom središnjom bankom ([4]); Međunarodni monetarni fond sudjelovao je u kontekstu svojeg okvira praćenja nakon provedbe programa, a Europski stabilizacijski mehanizam u kontekstu svojeg sustava ranog upozoravanja i u skladu s Memorandumom o razumijevanju o radnim odnosima između Europske komisije i Europskog stabilizacijskog mehanizma od 27. travnja 2018. U ovom se izvješću ocjenjuje provedba obveza prema Euroskupini koje je Grčka preuzela u vezi s dovršetkom reformi do kraja 2020. i pružaju informacije o obvezama koje treba ispuniti do sredine 2021. Izvješće je izrađeno uzimajući u obzir informacije dostupne do zaključnog roka 27. svibnja 2021.

([1]) Uredba (EU) br. 472/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o jačanju gospodarskog i proračunskog nadzora država članica europodručja koje su u poteškoćama ili kojima prijete ozbiljne poteškoće u odnosu na njihovu financijsku stabilnost, SL L 140, 27.5.2013., str. 1.

([2]) Provedbena odluka Komisije (EU) 2021/998 od 17. veljače 2021. o produljenju pojačanog nadzora za Grčku.

([3]) https://www.consilium.europa.eu/media/35749/z-councils-council-configurations-ecofin-eurogroup-2018-180621-specific-commitments-to-ensure-the-continuity-and-completion-of-reforms-adopted-under-the-esm-programme_2.pdf.

([4]) Osoblje ESB-a sudjelovalo je u revizijskoj misiji u skladu sa svojim nadležnostima te je stavilo na raspolaganje stručno znanje o politikama financijskog sektora i ključnim makroekonomskim pitanjima, kao što su glavni fiskalni ciljevi i potrebe u pogledu održivosti i financiranja. Revizijskoj misiji prethodila je stručna misija koja je isto obavljena na daljinu od 6. do 14. travnja 2021.

Ovo bi izvješće moglo poslužiti kao osnova za odluku Euroskupine o pokretanju sljedećeg skupa mjera razduživanja uvjetovanih politikama u vrijednosti od 748 milijuna EUR. Te su mjere dogovorene s Euroskupinom 22. lipnja 2018. i uključuju prijenos iznosa koji su jednaki dobiti koju su od grčkih državnih obveznica ostvarile središnje banke u okviru programa za tržišta vrijednosnih papira i sporazuma o neto financijskoj imovini te odustajanje od povećanja kamatne marže za određene zajmove iz Europskog instrumenta za financijsku stabilnost. Četvrti skup mjera razduživanja uvjetovanih politikama pokrenut je nakon sastanka Euroskupine održanog 30. studenoga 2020., među ostalim na temelju ocjene provedbe obveza Grčke za sredinu 2020. uključenih u izvješće o pojačanom nadzoru koje je Komisija donijela 18. studenoga 2020. ([5]) i uzimajući u obzir izvanredne okolnosti uzrokovane pandemijom koronavirusa.

OPĆA OCJENA

Izvješće je sastavljeno u kontekstu nastavka pandemije i mjera protiv širenja zaraze, ali i očekivanja da će se gospodarstvo ponovno postupno pokrenuti zahvaljujući kampanji cijepljenja. Grčko gospodarstvo smanjilo se za 8,2 % u 2020., što je nešto manje od očekivanog, ali i dalje znatno više od gospodarstva EU-a u cjelini, uglavnom zbog velikog udjela turističkog sektora u gospodarstvu. Zbog povećanja broja novih slučajeva zaraze koronavirusom nadležna tijela zadržala su ograničenja osobne mobilnosti i mjere protiv širenja zaraze uvedene krajem 2020. i početkom ove godine te su nedavno počela oprezno ponovno otvarati turistički sektor stranim turistima. Vlada je predstavila dodatne mjere fiskalne politike za 2021. i 2022. kako bi potaknula gospodarski oporavak i privatna ulaganja. Stoga se očekuje da će fiskalna politika i dalje biti poticajna i ublažavati učinak krize na tržište rada i socijalno stanje. Unija podupire mjere za zaštitu radnih mjesta, osobito putem novog financijskog instrumenta za privremenu potporu radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u izvanrednoj situaciji (SURE) i Europskog socijalnog fonda. Očekuje se da će zaposlenost u 2021. marginalno porasti zbog postupnog rasta zapošljavanja i ponovnog otvaranja gospodarstva. Očekuje se da će se pokretanjem provedbe reformi i ulaganja predstavljenih u planu za oporavak i otpornost osigurati dodatni fiskalni poticaj i zamah pokušajima modernizacije gospodarstva te smanjiti nezaposlenost, siromaštvo i socijalna isključenost ([6]).

Nadležna tijela ostvarila su dobar napredak u provedbi reformi u širokom rasponu politika, uključujući one koje će pomoći u ublažavanju socioekonomskih učinaka pandemije i olakšati provedbu novih javnih ulaganja. Posebno je potrebno napomenuti sljedeće:

- **Očekuje se da će reforma u području nesolventnosti stupiti na snagu 1. lipnja, kako je dogovoreno,** nakon što je 1. ožujka. stupio na snagu okvir za obnovu i stečaj poduzeća. Tim se zakonom uvodi opsežna reforma okvira za nesolventnost; koji stupa na snagu nakon znatnih napora na provedbi zbog složenosti okvira i uspostave IT platforme koja je povezana s bankovnim platformama. Očekuje se da će postupak uspostave subjekta za prodaju i povratni najam trajati znatno dulje nego što se u početku očekivalo, ali neće zahtijevati izmjene relevantnih pravnih odredbi i neće utjecati na provedbu drugih aspekata okvira ni na nedavno donesenu odluku o ukidanju obustave ovršnih mjera. Program bi mogao uključivati znatan fiskalni trošak

([5]) https://ec.europa.eu/info/publications/enhanced-surveillance-report-greece-november-2020_hr.

([6]) Upućivanja na Mehanizam za oporavak i otpornost u ovom izvješću ne čine ocjenu grčkog plana za oporavak i otpornost i ni na koji način ne prejudiciraju Komisijinu ocjenu tog plana.

ako se bude smatrao dijelom opće države, stoga se od nadležnih tijela traži da se taj rizik pri provedbi programa izbjegne.

- **Nadležna tijela produljila su program Heraklo kako bi omogućila daljnje smanjenje neprihodonosnih kredita.** Taj program bio je glavni pokretač znatnog smanjenja udjela neprihodonosnih kredita s više od 40 % krajem 2019. na 30,2 % krajem 2020. ([7]). Očekuje se da će produljenje programa grčkim bankama omogućiti dodatno smanjenje neprihodonosnih kredita i pridonijeti njihovim naporima da u 2022. smanje stopu neprihodonosnih kredita na manje od 10 %, u skladu s nedavno revidiranim strategijama smanjenja neprihodonosnih kredita koje su dostavile nadzornom tijelu. Uspjeh tih ambicioznih planova ovisi o nizu čimbenika, kao što su razmjeri priljeva novih neprihodonosnih kredita te gospodarski i tržišni uvjeti.

- **Očekuje se da će se 1. lipnja početi provoditi sveobuhvatna reforma ljudskih resursa u Nezavisnom tijelu za javne prihode.** Reformom bi se Nezavisnom tijelu ubuduće trebalo olakšati ispunjenje posebne obveze u pogledu angažiranja odgovarajućeg osoblja.

- **Nadležna tijela dovršila su reformu sustava subvencija za lokalni javni prijevoz**, što je posebna obveza, i uvođenje **trećeg i posljednjeg stupa zajamčenog minimalnog dohotka (ZMD)** na nacionalnoj razini, što je isto tako posebna obveza, čime se od 1. lipnja omogućuje pružanje socijalne potpore i prilagođenih usluga zapošljavanja primateljima ZMD-a. Reforma ZMD-a imala je vidljivi učinak u smislu smanjenja siromaštva, iako je udio ljudi kojima prijeti siromaštvo ili socijalna isključenost i dalje jedan od najviših u EU-u (30 % u 2019.). Nadležna tijela u rujnu će donijeti zakon o primjeni **sustava procjene invaliditeta na temelju sposobnosti za rad** pri procjeni prava na naknadu u okviru njihova novog probnog programa osobne asistencije za osobe s invaliditetom. To znači da će se novi program procjene izravno primjenjivati u odlukama o naknadama u naravi iz prvog tromjesečja sljedeće godine, čime će se ukloniti potreba za daljnjim pilot-projektima sustava procjene sposobnosti za rad.

- **Nadležna tijela donijela su odluku o opsežnoj reformi okvira javne nabave**, novom konceptualnom okviru **unutarnje kontrole u javnoj upravi** i zakonodavstvu o uspostavi **portfelja strateških projekata**. Očekuje se da će se zakonodavstvo o osnivanju **instrumenta za pripremu projekata** za velike projekte ulaganja donijeti početkom lipnja. Iako će se potpuna provedba tih mjera morati nastaviti u budućnosti, ti su koraci ključni za uspješno pokretanje Mehanizma za oporavak i otpornost. Reforme i ulaganja iz plana za oporavak i otpornost nadopunjuju reforme koje se prate u okviru pojačanog nadzora, ali su dugoročniji i, kada je to moguće, pridonose daljnjem razvoju reformi pokrenutih u okviru pojačanog nadzora.

- **Nadležna tijela ostvarila su cilj od 30 % u pogledu centralizacije javne nabave u zdravstvu**, što je posebna obveza, i pritom poduzimala korake za ubrzanje povrata

([7]) Izvor: Grčka središnja banka, udio neprihodonosnih kredita u ukupnim bruto kreditima klijenata na pojedinačnoj osnovi. Ta se brojka razlikuje od brojke navedene u detaljnom preispitivanju jer je potonju prijavila Europska središnja banka, a predstavlja neprihodonosne kredite kao udio u ukupnim bruto kreditima i predujmovima na konsolidiranoj osnovi (tj. uključujući gotovinski saldo u središnjim bankama i druge depozite po viđenju u nazivniku).

preplaćenih sredstava i ponovno pokretanje rada na reformi primarne zdravstvene zaštite.

- **Ojačan je kapacitet Vrhovnog vijeća za odabir civilnog osoblja** i ostvaren je dobar napredak prema integraciji sustava upravljanja ljudskim resursima za javnu upravu. Ograničenje zapošljavanja privremenog osoblja, na kojem se još uvijek radi, provest će se tek 2022., ali su se nadležna tijela obvezala na provedbu dogovorenog smanjenja broja privremenih radnih mjesta u listopadu 2021.

Reforme su se nastavile i u drugim važnim područjima. Nadležna tijela dobro napreduju s razvojem prve razine **funkcionalne klasifikacije javnih računa** predviđene za listopad 2021. te su pripremila plan za provedbu njezine druge razine do travnja 2022. Funkcionalna klasifikacija ključan je element u izradi proračuna i oblikovanju politika. Poduzeti su važni koraci, uključujući donošenje novog primarnog i sekundarnog zakonodavstva, kako bi se **pojednostavnili zahtjevi za izdavanje dozvola za ulaganja** i reformirao **okvir za inspekcije**. Iako reforme obuhvaćaju velik broj sektora, područja povezana s izdavanjem dozvola za poslovanje u obrazovnim aktivnostima izostavljena su iz postojećeg paketa, ali će se nadležna tijela njima pozabaviti do rujna 2021. Napokon je ponovo pokrenut natječaj za uvođenje informatičkog sustava za izdavanje dozvola i inspekcije, čija je provedba bila obustavljena zbog poteškoća, i nedavno je objavljena konačna odluka o dodjeli ugovora. **Reforma katastra** napreduje prema revidiranom planu, a posebno dobro napreduje u pogledu dovršetka katastarskih izmjera, uspostave katastarskih ureda i izrade **karata šuma**. Ratifikacija 95 % svih karata bit će dovršena u prvom tromjesečju 2022. nakon produljenja roka za podnošenje prigovora zbog pandemije te za rješavanje administrativnih i zakonodavnih problema. **Grčko društvo za imovinu i udjele** priprema ažurirani strateški plan nakon što su nadležna tijela izdala ažurirane ministarske smjernice, s novim naglaskom na tržišno utemeljenom upravljanju imovinom, te se poduzimaju potrebni koraci za jačanje uloge tog društva kao aktivnog dioničara. Ostvaren je dobar napredak u pogledu nekoliko tekućih **privatizacijskih transakcija**, uključujući Hellinikon, te niza regionalnih luka, nekretnina i podzemnog skladišta prirodnog plina Južna Kavala. Kad je riječ o preostalim aktivnostima povezanima s dodjelom koncesije društvu Egnatia, napredak je bio ograničen je, a radovi kasne. Naposljetku, nadležna tijela donijela su relevantne mjere kako bi provela preostale **preporuke Skupine država protiv korupcije** i utvrdila vremenski okvir za dovršetak posebne obveze te istodobno dovršila dugo očekivana poboljšanja provedbe postupka podnošenja imovinskih kartica.

Nadležna tijela poduzimaju mjere za nadoknadu kašnjenja uzrokovanih pandemijom. Prvo, za razliku od početnog plana, iznos **dospjelih nepodmirenih obveza** povećao se za 96 milijuna EUR u razdoblju od prosinca 2020. do veljače 2021., uglavnom zbog manjka likvidnosti određenih subjekata. Nadležna tijela poduzela su mjere kako bi popravila stanje i donijela ažurirani plan za namiru, kojim se potvrđuju prethodno dogovoreni ciljevi i uzima u obzir nova sveobuhvatna analiza čimbenika koji su izvan izravne kontrole vlade. Očekuje se da će analiza, s kojom su se suglasile europske institucije, povećati vjerodostojnost i ostvarivost ciljeva. Usporedno s time nadležna tijela napreduju u provedbi strukturnih mjera za provedbu preporuka Grčkog revizorskog suda, koje su uglavnom usmjerene na poboljšanje informatičkog sustava, uspostavu učinkovitih sustava unutarnje kontrole, zapošljavanje osoblja i poboljšanje postupaka plaćanja, a većina njih bit će provedena do sredine 2021. Drugo, nadležna tijela uspješno su dovršila postupak revalorizacije **poreza na nekretnine ENFIA** i dogovorila su se da će porezne prijave za kolovoz 2022. prebaciti u prvo tromjesečje 2022. jer provedba reforme u 2021. više nije izvediva. Treće, nastavlja se

postupak ažuriranja **zakonske minimalne plaće** za koji se očekuje da će biti dovršen do kraja srpnja, a dugo očekivani prijedlog **reforme Zakona o radu** stavljen je na javno savjetovanje i trebao bi biti podnesen Parlamentu u prvom tjednu lipnja. Time će se znatno modernizirati radno zakonodavstvo i otvoriti put njegovoj kodifikaciji, što je posebna obveza. Naposljetku, u **reformama pravosuđa** ostvaren je dobar napredak donošenjem Zakona o sudskom osoblju i sekundarnog zakonodavstva za odjel „JustStat", a nastavit će se rad i na drugim važnim zakonima i osnivanju posebnih vijeća. Digitalizacija pravosuđa dobro napreduje, ali uvelike zakašnjelo uvođenje obveznog elektroničkog podnošenja napreduje samo na upravnim sudovima jer je njegova provedba na građanskim i kaznenim sudovima povezana s razvojem druge faze sustava vođenja predmeta, za koju će u srpnju 2021. ponovno biti pokrenut natječaj sa širim opsegom. Europske institucije potaknule su nadležna tijela da podupiru elektroničko podnošenje na građanskim i kaznenim sudovima na dobrovoljnoj osnovi.

Unatoč znatnom napretku u pogledu zakonodavstva o nesolventnosti, poremećaji u sudskim postupcima povezani s pandemijom negativno su utjecali na provedbu drugih reformi u financijskom sektoru u prvom tromjesečju 2021., ali ti se procesi postupno ponovno pokreću. To se posebno odnosi na obradu neriješenih predmeta nesolventnosti kućanstava. Iako se provodi poseban plan za ubrzanje obrade, potpuno rješavanje zaostataka u obradi sada će vjerojatno biti odgođeno za razdoblje nakon kraja 2021., što je bio prethodni cilj. Horizontalna obustava ovršnih postupaka, uključujući dražbe, koja je bila na snazi od studenoga 2020. i za koju je procijenjeno da je imala potencijalno štetan učinak na smanjenje neprihodonosnih kredita, ukinuta je početkom travnja 2021., čime je omogućeno postupno ponovno pokretanje svih ovršnih mjera. Većina dražbi odgodit će se za razdoblje nakon ljeta, čime će se ograničiti ukupan broj dražbi koje se trebaju provesti u 2021. na razine prije pandemije. Nadležna tijela pripremaju i daljnje korake za olakšavanje usklađivanja s mjerama donesenima u prosincu 2020. za poboljšanje provedbe dražbi te su potvrdila da će se izmijenjeni Zakon o parničnom postupku, kojim će se, među ostalim, dovršiti reforma dražbi, donijeti u srpnju 2021. i stupiti na snagu prije početka sljedeće sudske godine najesen. Zbog pandemije odobravanje aktiviranih državnih jamstava otežano napreduje, ali očekuje se da će se već uvedenim mjerama omogućiti ubrzanje u drugom tromjesečju.

U ovom se izvješću općenito zaključuje da je Grčka poduzela potrebne mjere kako bi ispunila svoje posebne obveze unatoč otežanim okolnostima uzrokovanima pandemijom. Nadležna tijela provela su niz temeljnih reformi, među ostalim u područjima koja će biti ključna za upravljanje dugoročnim posljedicama trenutačne gospodarske krize i jačanje kapaciteta javne uprave za uspješnu provedbu plana za oporavak i otpornost. Europske institucije pozdravljaju blisku i konstruktivnu suradnju u svim područjima i potiču nadležna tijela da nastave s naporima i da ih prema potrebi pojačaju kako bi nadoknadila kašnjenja djelomično uzrokovana pandemijom, a posebno u pogledu reformi financijskog sektora.

MAKROEKONOMSKA KRETANJA

Učinak pandemije koronavirusa odredio je kretanje grčkog gospodarstva 2020. Grčki bruto domaći proizvod 2020. smanjio se za 8,2 % na godišnjoj razini, što je odraz učinka mjera protiv širenja zaraze na gospodarsku aktivnost, a posebno na turistički sektor. Unatoč strožim ograničenjima u cilju sprečavanja širenja pandemije u posljednjem tromjesečju godine, u grčkom gospodarstvu zabilježen je znatan rast od 2,7 % na tromjesečnoj osnovi, što je odraz većih državnih rashoda i znatnog porasta neto izvoza. Potrošačke cijene pale su uglavnom zbog snažnih deflacijskih pritisaka uzrokovanih cijenama energije i stagnacijom gospodarstva.

Mjerama potpore zapošljavanju uspješno je zaštićeno tržište rada jer je zahvaljujući njima stopa nezaposlenosti 2020. zadržana na 16,3 % unatoč velikim gospodarskim poteškoćama uzrokovanima pandemijom. Zaposlenost se u odnosu na prethodnu godinu smanjila zbog manjeg broja novozaposlenih radnika, prvenstveno u turističkom sektoru. Glavni program zaštite tržišta rada uspostavljen je već početkom 2020. i njime se pruža potpora radnicima čiji su ugovori o radu privremeno obustavljeni i štite njihova radna mjesta. U ožujku 2021. broj zaposlenika čiji su ugovori o radu obustavljeni dosegnuo je 547 000 (u 128 400 poduzeća), što je tri puta više nego u listopadu 2020., kada je u Grčkoj započeo drugi val pandemije. Slično tome, programom poticaja za zapošljavanje koji je pokrenut u listopadu 2020. omogućeno je zapošljavanje gotovo 30 000 osoba, od kojih je 4 600 prethodno bilo dugotrajno nezaposleno. U okviru programa skraćenog radnog vremena („Synergasia”), uz pomoć financijskog instrumenta za privremenu potporu radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u izvanrednoj situaciji (SURE), potporu je u veljači 2021. i dalje primalo oko 17 000 zaposlenika u 1 600 poduzeća.

Kratkoročno će oporavak vjerojatno biti nešto sporiji od prethodno predviđenog zbog produljenja mjera protiv širenja zaraze, no očekuje se da će se pokretanjem provedbe plana za oporavak i otpornost potaknuti budući rast. Očekuje se da će strože mjere protiv širenja zaraze negativno utjecati na brzinu oporavka u prvom tromjesečju 2021. No stabilan napredak u cijepljenju i postupno ponovno otvaranje turističkog sektora vjerojatno će dovesti do ubrzanja gospodarske aktivnosti u drugoj polovini godine. Prema Komisijinoj proljetnoj prognozi 2021. predviđa se rast realnog BDP-a Grčke za 4,1 % u 2021. i 6,0 % u 2022., uglavnom zahvaljujući ulaganjima od druge polovine 2021. nadalje. Očekuje se i da će neto izvoz pozitivno pridonijeti rastu, zajedno s postupnim ponovnim otvaranjem turističkog sektora. Privatna potrošnja vjerojatno će porasti zbog realizacije dijela kupnji odgođenih prethodne godine. Osim toga, očekivano povećanje potrošnje kućanstava i oporavak radno intenzivnijeg sektora usluga koji proizlazi iz njega trebali bi olakšati povratak na redovno zaposlenje radnika koji trenutačno sudjeluju u programima potpore zapošljavanju, čime će se omogućiti postupno ublažavanje mjera potpore. Predviđa se da će inflacija 2021. ostati blago negativna zbog negativnog pritiska na cijene uslužnog sektora i slabe potražnje za industrijskim proizvodima. Očekuje se da će se 2022. potrošačke cijene polako oporavljati, usporedno s vraćanjem gospodarske aktivnosti na razinu iz razdoblja prije pandemije i postupnim oporavkom turističke aktivnosti.

U Komisijinoj proljetnoj prognozi 2021. uzimaju se u obzir reforme i ulaganja u okviru plana za oporavak i otpornost. Plan uključuje niz razrađenih projekata ulaganja, posebno u područjima zelene transformacije, digitalne tranzicije, održivog i uključivog rasta te drugih rashoda kojima se potiče rast, a očekuje se da će njihova provedba brzo početi u drugoj polovini 2021. Tim se ulaganjima potiče zelena i digitalna transformacija Grčke, čime će se vjerojatno znatno potaknuti oporavak i povećati rast za prosječno 1,3 postotna boda 2021. i 2022. Planom se, uz jačanje konkurentnosti i produktivnosti, nastoji promicati zaposlenost i uključivi oporavak.

Izgledi su i dalje vrlo neizvjesni. Unatoč napretku u kampanji cijepljenja, razvoj pandemije na domaćoj i međunarodnoj razini i dalje je vrlo neizvjestan. To utječe na turizam i sektore povezane s turizmom, kao što su sektor ugostiteljstva te pružanje hrane i usluga, koji čine relativno velik udio u grčkom gospodarstvu. Neizvjesna je i brzina oporavka korporativnog i bankarskog sektora nakon postupnog ukidanja mjera potpore, što bi moglo stvoriti pritisak na likvidnost, a možda i solventnost poduzeća. Očekuje se da će se posljedice strmoglavog pada ublažiti novim programom subvencioniranja poslovnih kredita. I dalje postoje prepreke

pristupu financiranju, posebno za mala i srednja poduzeća, ali očekuje se da će se ublažiti mjerama predstavljenima u Planu za oporavak i otpornost. Kratkoročna kretanja na tržištu rada uvelike će ovisiti o postupnom ukidanju mjera potpore tržištu rada, kojima će trebati pažljivo pristupiti. Vanjski geopolitički čimbenici i moguće ponavljanje migracijske krize nakon pandemije i dalje su izvor nesigurnosti. S pozitivne strane, uštedevina akumulirana tijekom pandemije mogla bi potaknuti potrošnju u budućnosti. Kad je riječ o inflaciji, neizvjesnost gospodarskih izgleda upućuje na negativne rizike u odnosu na predviđena kretanja.

Tablica 1.: **Sažetak glavnih makroekonomskih varijabli (%)**

	2020.	2021.	2022.
Rast realnog BDP-a	-8,2	4,1	6,0
Rast zaposlenosti	-1,3	0,4	0,7
Stopa nezaposlenosti	16,3	16,3	16,1
Harmonizirani indeks potrošačkih cijena - rast	-1,3	-0,2	0,6

Izvor: Europska komisija

FISKALNA KRETANJA

Primarni deficit Grčke koji se prati u okviru pojačanog nadzora dosegnuo je 7,5 % BDP-a 2020. Pogoršanje u odnosu na Komisijinu jesensku prognozu 2020. objašnjava se dodatnim mjerama koje je vlada poduzela kao odgovor na drugi val pandemije u posljednjim mjesecima 2020. Nadalje, Eurostat je pojasnio nekoliko statističkih pitanja, što je pridonijelo smanjenju fiskalnog salda. Najznačajnija statistička revizija jest odluka da se svi očekivani troškovi rješavanja zaostalih državnih jamstava pripišu 2020. Tom je revizijom deficitu 2020. dodano 1,2 % BDP-a, a da se pritom nije utjecalo na razinu duga opće države. Još jedna važna odluka koju su donijela statistička tijela odnosila se na vođenje fiskalne evidencije mehanizma povrata sredstava. Zbog stalnog gomilanja nenaplaćenih preplaćenih sredstava statistička tijela odustala su od prijašnje prakse vođenja evidencije, u kojoj su rashodi za obračun bili utvrđeni na temelju gornjih granica za povrat sredstava, i evidentirati sve povrate sredstava i naknade kada se oni stvarno naplate ili nadoknade. Procjenjuje se da je ta promjena 2020. imala negativan učinak na saldo u iznosu od 0,3 % BDP-a, dok su se prethodna fiskalna salda između 2012. i 2019. prosječno pogoršavala za 0,2 % BDP-a, bez učinka na razinu duga opće države.

Fiskalna politika 2021. i dalje će biti akomodativna, a očekuje se da će se većina fiskalnih mjera donesenih radi ublažavanja socijalnih i gospodarskih troškova krize postupno ukinuti 2022. Nadležna tijela i dalje pružaju potporu borbi protiv pandemije u 2021. produljenjem prethodnih mjera kao odgovor na treći val zaraze. To uključuje daljnje povećanje omotnice za „povratne predujmove" (javna potpora poduzećima pogođenima pandemijom, dodijeljena u obliku zajmova s uvjetnom subvencijom), povećanje fiskalne potpore za zaposlenike čiji su ugovori o radu obustavljeni, povećanje rashoda za zdravstvo i produljenje odgoda plaćanja poreza. U skladu s trenutačnom pretpostavkom da će se mjere ograničenja kretanja postupno ublažiti očekuje se da će se od 2022. ukinuti većina mjera usmjerenih na poduzeća i kućanstva koja su izravno pogođena pandemijom.

Predviđene su dodatne mjere kako bi se i dalje podupirao oporavak u 2022., uključujući prijeko potrebno smanjenje poreznog opterećenja poduzeća. Snižena stopa doprinosa za

socijalno osiguranje i smanjenje poreza socijalne solidarnosti u privatnom sektoru ostat će na snazi i 2022. Osim toga, nadležna tijela odlučila su smanjiti stopu predujma poreza na dobit sa 100 % na 70 % u 2021. te je od 2022. zadržati na 80 %. Cilj je te mjere zaštititi likvidnost i privatna ulaganja jer bi u suprotnom poduzeća, kada postanu profitabilna, bila suočena s efektivnom poreznom stopom od gotovo 50 % ([8]), što bi predstavljalo velik rizik za privatna ulaganja. Nadalje, od porezne godine 2021. nadalje porez na dobit smanjit će se za dva postotna boda na 22 %. Ta mjera ima neznatan negativni učinak na javne financije u iznosu od oko 0,1 % BDP-a, ali predstavlja korak u pravom smjeru za rješavanje problema visokog poreznog opterećenja poduzeća, koje je dugotrajan problem ([9]). Učinak te mjere neutralizirat će se trajnim povećanjem prihoda računa za obnovljive izvore energije od 2021., osobito od emisijskih jedinica stakleničkih plinova i uvođenja naknade za potrošnju dizela.

U Komisijinoj proljetnoj prognozi 2021. predviđa se da će primarni deficit koji se prati u okviru pojačanog nadzora dosegnuti 7,3 % BDP-a 2021. i 0,5 % BDP-a 2022., što je u skladu s predviđanjima nadležnih tijela ([10]). U tim se predviđanjima uzima u obzir postupni istek mjera fiskalne potpore i očekivani gospodarski oporavak. To uključuje i troškove „povratnih predujmova" (javna potpora poduzećima pogođenima pandemijom dodijeljena u obliku zajmova s uvjetnom subvencijom). Rezervacije za jamstva pružena u kontekstu pandemije iskazane su u 2020. Za razliku od toga, jamstva pružena u okviru programa Heraklo mogu utjecati na fiskalni saldo samo u budućnosti, ako i kada se aktiviraju. U Komisijinoj proljetnoj prognozi uzima se u obzir velika financijska potpora reformama i ulaganjima kojima se potiče rast uključenima u grčki plan za oporavak i otpornost, za koje se očekuje da će pružiti znatnu potporu gospodarstvu i potaknuti potencijalni rast. Time će se olakšati postizanje razboritih fiskalnih položaja. U programu stabilnosti nadležnih tijela za 2021. predviđa se da će primarni deficit dosegnuti 7,2 % BDP-a 2021. i 0,3 % BDP-a 2022.

([8]) U Grčkoj poduzeća plaćaju predujmove na porez na dobit na temelju svoje dobiti iz prethodne godine, a podmirenje se provodi sljedeće godine nakon što se utvrdi dobit. To znači da će poduzeće koje prvi put ostvari dobit u godini T-1 u godini T morati platiti predujam od 24 % na porez za godinu T i porez od 24 % na dobit ostvarenu u T-1 u okviru mehanizma podmirenja jer u prethodnoj godini nisu plaćeni predujmovi. To dovodi do efektivne porezne stope od 48 % u godini T.

([9]) Za analizu poreznog opterećenja vidjeti drugo izvješće o pojačanom nadzoru (veljača 2019.).

([10]) Opća klauzula o odstupanju aktivirana je dogovorom između Europske komisije i Europskog vijeća u ožujku 2020. te se nastavlja primjenjivati 2021., kako je navedeno u Godišnjoj strategiji održivog rasta 2021. Općom klauzulom o odstupanju dopušta se privremeno odstupanje od proračunskih zahtjeva, uključujući grčke fiskalne ciljeve koji se prate u okviru pojačanog nadzora, pod uvjetom da se time ne ugrozi fiskalna održivost u srednjoročnom razdoblju. Komisija je u ožujku 2021. donijela Komunikaciju u kojoj se predlaže da bi države članice s visokim razinama duga kao što je Grčka u 2022. trebale provoditi razborite fiskalne politike, zadržati nacionalna ulaganja te iskoristiti bespovratna sredstva iz Mehanizma za oporavak i otpornost za financiranje dodatnih visokokvalitetnih projekata ulaganja i strukturnih reformi. Na temelju proljetne prognoze za 2021. Komisija je 2. lipnja zaključila da su ispunjeni uvjeti za nastavak primjene opće klauzule o odstupanju u 2022. i njezinu deaktivaciju od 2023. Nakon deaktivacije opće klauzule o odstupanju i dalje će se u obzir uzimati konkretna situacija u pojedinim državama članicama. Vidjeti Komunikaciju Komisije o koordinaciji ekonomske politike 2021.: prevladavanje pandemije bolesti COVID-19, potpora oporavku i modernizacija gospodarstva, Bruxelles, 2.6.2021., COM(2021) 500 final.

Tablica 2.: **Glavni pokretači fiskalnog predviđanja**

	2020. Akt.	2021. Proj.	2022. Proj.
Ukupni prihodi, milijardi EUR	**82,9**	**84,6**	**90,0**
% BDP-a	**50,0**	**49,2**	**48,9**
	razina	*godišnja promjena (milijardi EUR)*	
Ukupni prihodi, milijardi EUR	**82,9**	**1,7**	**5,5**
Makro		1,0	3,0
Mjere na strani prihoda		-2,1	1,2
Neporezni prihodi i potraživanja prema sredstvima EU-a		0,5	0,9
Ostale prilagodbe		2,2	0,4
Ukupni primarni rashodi, milijardi EUR	**95,3**	**97,1**	**90,9**
% BDP-a	**57,5**	**56,5**	**49,4**
	razina	*godišnja promjena (milijardi EUR)*	
Ukupni primarni rashodi, milijardi EUR	**95,3**	**1,8**	**-6,2**
Kompenzacije zaposlenicima	22,3	0,4	0,2
Socijalni transferi	39,5	0,9	-0,3
Ulaganja	5,2	3,8	2,0
Intermedijarna potrošnja	8,7	1,3	-0,5
Ostali rashodi i rezervacije	19,8	-4,6	-7,5
Primarni saldo u okviru pojačanog nadzora, milijardi EUR	**-12,4**	**-12,6**	**-0,9**
% BDP-a	**-7,5**	**-7,3**	**-0,5**

Izvor: Europska komisija

Nadležna tijela donijela su sekundarno zakonodavstvo kojim se utvrđuju kriteriji za ponovno pristupanje programu podmirenja poreza za porezne obveze koje su bile obustavljene prije pandemije. To je zakonodavstvo dio dogovora u okviru osmog izvješća o pojačanom nadzoru i njime se pruža „druga prilika" onima koji su odustali od prethodnih programa podmirenja nakon revizije okvira u studenome 2019. Njime se uvode kriteriji u pogledu imovine i gubitka prihoda te strogi kriteriji usklađenosti, koji su poželjan dodatak okviru.

Fiskalni rizici i dalje su znatni. Uglavnom ih i dalje uzrokuje neizvjesnost u pogledu razvoja pandemije i dodatne fiskalne potpore koja bi mogla biti potrebna za ublažavanje socijalnih i gospodarskih troškova zdravstvene krize. Dodatni rizici povezani su sa stvarnim troškom državnih jamstava i povratnih predujmova koji su produljeni tijekom pandemije. Planirani program prodaje i povratnog najma nekretnina u vlasništvu ranjivih dužnika može dovesti do znatnih fiskalnih troškova ako bude svrstan u sektor opće države ([11]). Rizici koji proizlaze iz parničnih postupaka protiv društva za upravljanje državnim nekretninama (ETAD) i pravnih postupaka u tijeku protiv prethodnih reformi, kako je opisano u prethodnim izvješćima, i dalje su znatni. Ponovno pokretanje migracijskih tokova dovelo bi do pogoršanja fiskalnog salda u budućnosti. Naposljetku, u prognozi se pretpostavlja iskorištavanje proračuna do gornjih granica, a u suprotnom bi se poboljšali fiskalni rezultati, ali i smanjio doprinos javnih rashoda rastu.

([11]) Stupanj gospodarske slobode i vlasništva u okviru kojih takva organizacija djeluje kriteriji su na temelju kojih se može odrediti je li ona dio opće države. Ako država određuje veliku većinu njezinih uvjeta rada na način kojim se ograničava njezino diskrecijsko pravo u odnosu na važne parametre, može se smatrati dijelom opće države. U tom bi se slučaju nabava te organizacije smatrala državnim rashodima.

DRŽAVNO FINANCIRANJE

Razlike u prinosima državnih obveznica stabilne su od veljače 2021., a iznose oko 60 baznih bodova za petogodišnje razdoblje. Povoljne uvjete financiranja i dalje podupire i akomodativna monetarna politika Europske središnje banke, uključujući njezin hitni program kupnje zbog pandemije. Grčka je ostala prisutna na tržištima obveznica i nastavila s provedbom svojeg plana financiranja. U ožujku je prikupljeno 2,5 milijardi EUR izdavanjem 30-godišnje državne obveznice s prinosom nešto manjim od 2 %. To je bila prva 30-godišnja državna obveznica koju je Grčka izdala od 2007., a upis obveznica bio je deset puta veći od ponude. Grčka je u ožujku izvršila i djelomičnu prijevremenu otplatu zajmova Međunarodnog monetarnog fonda, što je poželjno kako bi se smanjio valutni rizik i poslala dobra poruka tržištima. Preostali nepodmireni zajmovi od Međunarodnog monetarnog fonda iznose 1,8 milijardi EUR. Gotovinske pričuve opće države iznosile su krajem ožujka 2021. oko 28 milijardi EUR, što bi prema trenutačnim fiskalnim predviđanjima bilo dovoljno za pokrivanje potreba za financiranjem opće države dulje od godine dana. U travnju 2021. agencija Standard & Poor's povećala je kreditni rejting Grčke s BB- na BB s pozitivnim izgledima. Kreditni rejting Grčke sada je samo dva stupnja ispod investicijskog razreda u dvjema agencijama za kreditni rejting.

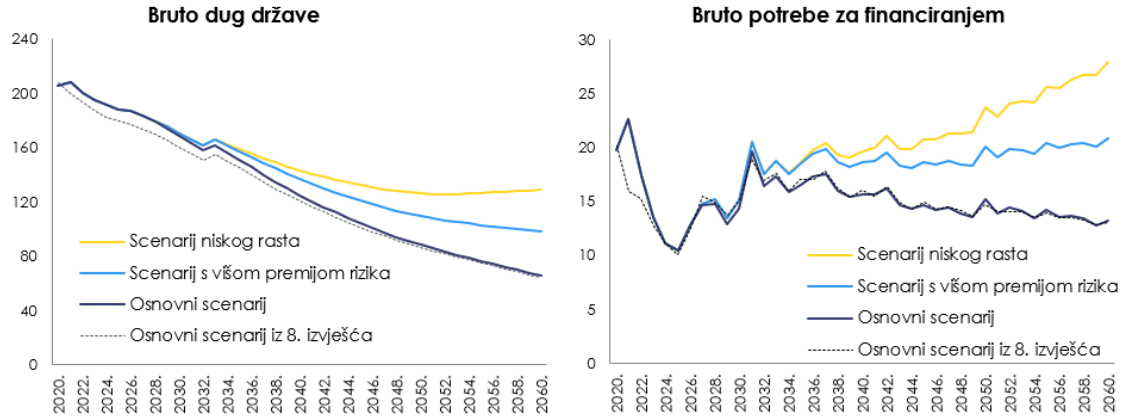
ANALIZA ODRŽIVOSTI DUGA

Provedeno je ažuriranje analize održivosti duga u skladu s ažuriranim makroekonomskim i fiskalnim izgledima iz Komisijine proljetne prognoze 2021. Metodologija je objavljena u osmom izvješću o pojačanom nadzoru. Njezin okvir pomno prati okvir Komisijina Izvješća o održivosti duga i razmatra dodatne alternativne scenarije rizika. Za pretpostavke o kamatnim stopama upotrijebljene su terminske stope s kraja ožujka 2021.

Zbog dugotrajne pandemije povećali su se rizici za fiskalnu održivost, ali su djelomično neutralizirani očekivanim gospodarskim oporavkom. Rezultati analize pokazuju da će se u osnovnom scenariju udio duga u BDP-u nastaviti smanjivati od 2021. U osnovnom scenariju predviđa se da će dug do kraja desetljeća dosegnuti 169 % te da će do 2047. pasti ispod 100 % BDP-a.

U procjeni se uzima u obzir očekivani pozitivan učinak Mehanizma za oporavak i otpornost u sljedećem šestogodišnjem razdoblju. Procjena se temelji na informacijama iz plana za oporavak i otpornost te se uzima u obzir u Komisijinoj proljetnoj prognozi, a njome se ne dovodi u pitanje službena ocjena plana za oporavak i otpornost koju provodi Komisija. Očekuje se da će mjere predstavljene u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost imati multiplikacijski učinak od prosječno 0,8 na realni BDP u razdoblju od 2021. do 2026. Iako to dugoročno utječe na razine BDP-a, u ovoj analizi održivosti duga ne uzima se u obzir mogući dugoročni učinak Mehanizma za oporavak i otpornost na potencijalni rast BDP-a nakon 2026. Kad je riječ o financiranju, očekuje se da će se 13 % ukupne omotnice isplatiti 2021. u obliku pretfinanciranja. Kad je riječ o zajmovima, izračuni se temelje na vladinu planu da cijeli iznos u obliku sufinanciranja dodijeli privatnom sektoru s rokovima dospijeća koji odgovaraju rokovima dospijeća zajmova iz Mehanizma za oporavak i otpornost. To dovodi do kratkoročnog povećanja bruto potreba za financiranjem, ali nema dugoročnog učinka na nominalne razine duga jer se pretpostavlja da se otplatom zajmova privatnog sektora vladi osigurava potrebno financiranje za otplatu vladina zajma EU-u. U trenutačnim simulacijama ne uzimaju se u obzir mogući učinci kreditnog elementa Mehanizma na fiskalni saldo (osim sekundarnih učinaka).

Grafikon 1.: **Grafikon 1.: Rezultati analize održivosti duga**

Izvor: službe Komisije

Tablica 3.: **Glavne pretpostavke i rezultati**

		2021.	2022.	2023.	2024.	2030.	2040.	2050.	2060.	prosjek 2021.-2029.	prosjek 2030.-2060.
Pretpostavke	Primarni saldo (% BDP-a)	-7,3	-0,5	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	0,8	2,2
	Rast realnog BDP-a	4,1	6,0	2,4	1,7	0,7	1,7	1,6	1,5	2,0	1,5
	Rast nominalnog BDP-a	3,8	6,7	3,2	2,5	2,8	3,8	3,6	3,5	2,9	3,5
	Stopa refinanciranja (10-godišnje dospijeće)	0,8	1,0	1,1	1,3	2,3	3,1	4,0	4,0	1,5	3,4
Rezultati	Bruto potrebe za financiranjem (% BDP-a)	22,6	17,4	13,5	11,1	14,3	15,6	15,2	13,2		
	Bruto dug države (% BDP-a)	208,1	200,1	194,9	191,6	168,8	124,8	88,3	65,4		

Izvor: službe Komisije

Bruto potrebe za financiranjem i dalje su povećane u kratkoročnom razdoblju uglavnom zbog visokog primarnog deficita. Očekuje se da će primjena instrumenta za kreditiranje iz plana za oporavak i otpornost pridonijeti povećanju bruto potreba za financiranjem u razdoblju 2021.–2022., iako je ta dodatna potreba za financiranjem obuhvaćena predviđenom isplatom zajma iz Mehanizma za oporavak i otpornost. Očekuje se da će u narednim godinama potrebe za financiranjem biti umjerene i ostati ispod 15 % BDP-a do 2030. Nakon razdoblja povećanih bruto potreba za financiranjem u 2030-ima, povezanih s početkom otplate zajmova iz programa Europskog stabilizacijskog mehanizma i istekom razdoblja odgode plaćanja kamata na zajmove iz Europskog fonda za financijsku stabilnost, očekuje se da će se te potrebe nastaviti smanjivati i do 2060. dosegnuti 13 % BDP-a.

Tablica 4.: **Glavne pretpostavke scenarija**

		2021	2022	2023	2024	2030	2040	2050	2060	prosjek 2021.-2029.	prosjek 2030.-2060.
Rast nominalnog BDP-a (%)	Osnovni scenarij	3,8	6,7	3,2	2,5	2,8	3,8	3,6	3,5	2,9	3,5
	Scenarij s višom premijom rizika	3,8	6,7	3,2	2,5	2,8	3,8	3,6	3,5	2,9	3,5
	Scenarij niskog rasta	3,8	6,7	3,2	2,5	2,8	3,0	3,0	3,0	2,9	3,0
Stopa refinanciranja (%)	Osnovni scenarij	0,8	1,0	1,1	1,3	2,3	3,1	4,0	4,0	1,5	3,4
	Scenarij s višom premijom rizika	0,8	1,0	1,1	1,3	4,0	4,7	5,9	6,0	2,3	5,2
	Scenarij niskog rasta	0,8	1,0	1,1	1,3	4,0	4,7	5,9	6,0	2,3	5,2

Izvor: službe Komisije

Alternativni scenariji upućuju na blago povećanje rizika za održivost. Ažurirana su i dva alternativna scenarija razrađena u osmom izvješću o pojačanom nadzoru. U scenariju „s višom premijom rizika" razina duga općenito je viša, ali se i dalje smanjuje u čitavom razdoblju koje se ocjenjuje. Bruto potrebe za financiranjem dugoročno su veće i neznatno premašuju 20 % BDP-a u završnim godinama predviđanja. U scenariju „niskog rasta" razine duga dugoročno su i dalje visoke, a bruto potrebe za financiranjem rastu u čitavom razdoblju te trajno premašuju 20 % BDP-a od sredine 2040-ih.

Slabosti duga ublažene su zbog sastava i profila dospijeća državnog duga, no može doći do dodatnih rizika zbog nepredviđenih obveza. Velik udio duga financira se po niskim stopama s dugim dospijećima, čime se zajedno sa znatnim gotovinskim pričuvama grčke opće države učinkovito ublažava učinak kratkoročnih oscilacija u troškovima financiranja. U analizi održivosti duga prikazanoj u ovom izvješću ne uzima se u obzir dugoročni učinak reformi i ulaganja iz plana za oporavak i otpornost na rast, kojima bi se mogli dodatno smanjiti rizici za održivost. S druge strane, postoje rizici koji proizlaze iz nesigurnosti povezanih s nepredviđenim obvezama prema privatnom sektoru, uključujući državna jamstva odobrena poduzećima i samozaposlenim osobama tijekom pandemije ili u okviru programa Heraklo. Naposljetku, rizici za održivost povećali bi se i kada bi u srednjoročnom razdoblju došlo do promjene trenutačnih niskih kamatnih stopa.

KRETANJA U FINANCIJSKOM SEKTORU

Profitabilnost banaka 2020. povećala se zbog izvanrednih dobitaka od trgovanja i niskih troškova financiranja. Osim toga, neke su banke pojačano financirale rezervacije povezane s učincima pandemije i budućih sekuritizacija. Banke su zabilježile pozitivne dobitke od trgovanja u svojim portfeljima državnih obveznica i niže troškove financiranja zahvaljujući visokoj likvidnosti Eurosustava i smanjenju troškova depozita stanovništva. Osim toga, povećana su umanjenja vrijednosti kako bi se ispunile veće potrebe za rezervacijama zbog pandemije i pripremilo za planirane sekuritizacijske transakcije neprihodonosnih kredita 2021. Jedna sistemska banka morala je nadoknaditi gubitke u okviru sekuritizacijske transakcije do kraja 2020. S pozitivne strane, banke su ograničile troškove poslovanja zahvaljujući provedbi programâ dobrovoljnog odlaska u mirovinu. Ukupno gledano, bankarski sustav u cjelini zabilježio je gubitke nakon oporezivanja 2020., pri čemu je izbjegnuta aktivacija odgođenih poreznih obveza nakon ranijih promjena u strukturi („razdvajanja"). Niske kamatne stope i neizvjesnost gospodarskih izgleda negativno utječu na izglede za 2021. Iako bi se niskim kamatnim stopama i dalje trebala podupirati gospodarska aktivnost, one će stvoriti i dodatni pritisak na neto kamatne marže, osobito nakon očekivanog čišćenja bilanci. To bi se moglo neutralizirati novim kreditnim aktivnostima, većim naknadama za digitalne usluge, upravljanjem imovinom te bankovnim osiguranjem i inicijativama za smanjenje troškova. Umanjenja vrijednosti mogla bi se normalizirati zbog snažnijih bilanci, ovisno o uspjehu napora za smanjenje neprihodonosnih kredita.

Struktura kapitala bankarskog sustava u cjelini općenito je primjerena, ali se i dalje suočava s poteškoćama zbog niske profitabilnosti i loše kvalitete imovine, dok se veza između banaka i države pojačava. Prosječne stope redovnog osnovnog kapitala i ukupnog kapitala banaka na konsolidiranoj osnovi krajem rujna 2020. iznosile su 14,6 %, odnosno 16,3 % rizikom ponderirane imovine. Iako banke poduzimaju niz mjera za povećanje kapitala kako bi pokrile troškove budućih sekuritizacija neprihodonosnih kredita i postupnog ukidanja prijelaznih bonitetnih aranžmana, niske razine profitabilnosti mogle bi predstavljati izazov za strukturu kapitala banaka u budućnosti. Osim toga, to može dovesti do povećanja već visokog udjela odgođenih poreznih obveza u kapitalu banaka (59 % redovnog osnovnog kapitala krajem 2020.). Velik udio odgođenih poreznih obveza, rastući udjeli banaka u domaćim državnim obveznicama, vlasnički udjeli države u sektoru i državna jamstva u okviru programa Heraklo upućuju na pojačanu povezanost države i banaka, koju će trebati pomno pratiti u budućnosti. S pozitivne strane, u travnju 2021. uspješno je provedeno prvo povećanje temeljnog kapitala sistemske banke od 2015., čime je prikupljeno 1,38 milijardi EUR. U srednjoročnom razdoblju grčke banke će u skladu s bankovnim regulatornim okvirom EU-a, kao i sve druge banke EU-a, u narednim godinama morati izdati znatne iznose dužničkih

instrumenata koji se mogu konvertirati u kapital kako bi se ispunio minimalni zahtjev za regulatorni kapital i prihvatljive obveze (MREL), što bi moglo stvoriti pritisak na povećanje njihovih troškova dugoročnog neosiguranog financiranja.

Očekuje se da će se produljenjem programa Heraklo ubrzati smanjenje neprihodonosnih kredita 2021., uglavnom provedbom neorganskih mjera ([12]), na temelju dobrih rezultata iz prethodne godine. Prodaja i sekuritizacije portfelja neprihodonosnih kredita iz programa Heraklo bili su glavni pokretači znatnog pada razine neprihodonosnih kredita za 21,1 milijardu EUR 2020. na 47,5 milijardi EUR na pojedinačnoj osnovi nakon dobrih rezultata u četvrtom tromjesečju. Zato se udio neprihodonosnih kredita znatno smanjio na 30,2 % ([13]), no to je i dalje najviši postotak u europodručju. Stalnom poboljšanju u 2020., unatoč pandemiji i posljedičnom smanjenju broja saniranih kredita, pridonijele su povijesno niske stope neispunjavanja obveza zahvaljujući moratorijima i postojećim državnim mjerama potpore. Očekuje se da će se nedavnim produljenjem programa zaštite imovine Heraklo za dodatnih 18 mjeseci, uz dodatnih 12 milijardi EUR, udvostručiti omotnica državnih jamstava u okviru programa na 24 milijarde EUR, što će omogućiti grčkim bankama da i dalje provode svoje strategije smanjenja neprihodonosnih kredita kako bi u 2022. smanjile stopu neprihodonosnih kredita na manje od 10 % ([14]). Uspjeh tih ambicioznih planova za smanjenje ovisi o nizu čimbenika, kao što su razmjeri priljeva novih neprihodonosnih kredita, budući gospodarski rast i ukupni tržišni uvjeti. Nadležna tijela procjenjuju je li potrebna dodatna izmjena relevantnog zakona za provedbu programa Heraklo kako bi se uzeli u obzir negativni učinci pandemije na oporavak ([15]). Komisija je utvrdila da mjera ne uključuje državnu potporu.

Platno ponašanje nakon isteka moratorija upućuje na to da bi negativan učinak na kvalitetu imovine mogao biti uglavnom u skladu s izvornim očekivanjima banaka, ali negativni rizici i dalje su prisutni. Većina moratorija istekla je krajem 2020. uz neke ograničene iznimke, posebno u vezi sa sektorom ugostiteljstva. Početni rezultati iz prva dva mjeseca 2021. upućuju na to da broj potencijalnih neispunjenih obveza možda neće premašiti izvornu procjenu iz poslovnih planova banaka ili donju granicu trenutačnih predviđanja Grčke središnje banke. Neometanom prelasku na uobičajeni obrazac plaćanja zajmoprimaca pridonosi i a) program privremene subvencije za obročnu otplatu koji su nadležna tijela uspostavila za dužnike pogođene koronavirusom koji imaju zajmove za primarnu nekretninu (program „Gefyra”) i b) niz instrumenata za poticanje rasta koje banke nude održivim klijentima koji se suočavaju s privremenim poteškoćama. Nedavno je donesen i program sličan programu Gefyra, koji je usmjeren na poslovne kredite malih i srednjih poduzeća i stručnjaka, a pridonijet će ublažavanju učinaka strmoglavog pada nakon isteka moratorijâ. No i dalje su prisutni negativni rizici jer bi se negativan učinak na kvalitetu imovine mogao

([12]) Neorganske mjere odnose se na prodaju i sekuritizacije neprihodonosnih kredita. Organske mjere odnose se na unutarnje restrukturiranje ili likvidaciju kolaterala neprihodonosnih kredita.

([13]) Izvor: Grčka središnja banka.

([14]) Potpisane su tri transakcije u okviru izvornog programa Heraklo u ukupnoj vrijednosti od 17,6 milijardi EUR neprihodonosnih kredita koje će biti zaključene u prvoj polovini 2021., a pri kraju je i još jedna za kreditni portfelj od 6 milijardi EUR. Najavljene su i dodatne četiri transakcije u vrijednosti od 16,3 milijarde EUR sekuritizacija za koje se očekuje da će, zahvaljujući nedavnom produljenju, biti zaključene između četvrtog tromjesečja 2021. i drugog tromjesečja 2022.

([15]) Obustava ovršnih mjera za vrijeme pandemije utjecala je na sposobnost pružatelja usluga servisiranja kredita da naplate svoja potraživanja. Budući da se zakonodavnim okvirom predviđa primjena mjera ako se naplata ne bude odvijala u skladu s poslovnim projekcijama, tijela vlasti razmatraju mogućnost uvođenja određene fleksibilnosti.

prenijeti na drugu polovinu 2021. ili početak 2022., osobito nakon ukidanja različitih državnih programa potpore. To bi moglo značiti veće potrebe za rezervacijama od dosad knjiženih kako bi se obuhvatili svi mogući učinci pandemije na kreditni portfelj. Nadalje, tokovi materijala novih neprihodonosnih kredita bez obzira na scenarij i dalje ukazuju na potrebu za poboljšanjem unutarnjeg kapaciteta banaka za održivo restrukturiranje dugoročnih kredita kako bi se ostvarili ambiciozni ciljevi smanjenja neprihodonosnih kredita.

Helenska razvojna banka i dalje podupire kreditiranje, ne samo mjerama povezanima s pandemijom nego i novim inicijativama planiranima za 2021. Iz fonda za dodjelu jamstava poduzećima zbog pandemije bolesti COVID-19 dodijeljeni su zajmovi u iznosu od 5,4 milijarde EUR do kraja ožujka, a očekuje se da će se u okviru novog poziva za mala poduzeća i stručnjake dodijeliti dodatni zajmovi u iznosu od 0,4 milijarde EUR. U okviru programa TEPIX II do kraja ožujka odobreni su zajmovi u iznosu od gotovo 2,6 milijardi EUR. Osim toga, trenutačno se raspravlja o provedbi dodatnih programa tijekom godine s naglaskom na malim i srednjim poduzećima. Pozitivan učinak tih programa potpore doveo je do povećanja neto kredita nefinancijskim društvima, koja su i dalje bilježila rekordne 12-mjesečne stope rasta (10,3 % u veljači 2021.), pri čemu su stope za velika poduzeća više nego za mala i srednja poduzeća. No buduće postupno ukidanje državnih mjera potpore moglo bi utjecati na sposobnost banaka da u budućnosti zadrže takve razine kreditnog rasta. Trošak kreditiranja nefinancijskih društava ostao je stabilan na povijesno niskim razinama za velika poduzeća, dok su za manja poduzeća zabilježena mala povećanja, što je odraz povećanog kreditnog rizika. Neto krediti kućanstvima, unatoč smanjenju kamatne stope za tu vrstu bankarskih kredita, i dalje imaju stabilnu negativnu godišnju stopu rasta (-2,5 % u veljači 2021.).

Grčki fond za financijsku stabilnost dovršio je svoju treću evaluaciju korporativnog upravljanja odbora četiriju sistemskih banaka. Nakon toga će sastaviti popis preporuka za banke. Nedavno donesena izmjena propisa koji se primjenjuju na fond omogućuje da fond kao privatni ulagač sudjeluje u budućim povećanjima temeljnog kapitala u bankama u kojima drži udio, počevši s nedavnim povećanjem temeljnog kapitala u jednoj od sistemskih banaka. Očekuje se da će se do listopada 2021. zajednički razmotriti drugi ključni aspekti, uključujući trajanje Fonda, upravljanje, posebna prava, strategiju prodaje i kriterije prihvatljivosti odbora banaka.